

2.3 Η ανάπτυξη της Λαϊκής Επιμόρφωσης (1982-1988)

Στην περίοδο αυτή, που η έναρξή της σηματοδοτείται από την είσοδο της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, συνεχίστηκαν οι δραστηριότητες των ΚΕΓΕ και του ΕΛΚΕΠΑ, καθώς και ορισμένα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που διοργάνωναν ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) και ο Ελληνικός Οργανισμός Μικρών-Μεσαίων Επιχειρήσεων και Χειροτεχνίας (ΕΟΜΜΕΧ). Όμως το βασικό γεγονός της περιόδου ήταν η σημαντική επέκταση και ο πλήρης μετασχηματισμός στόχων του θεσμού της Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΛΕ).

2.3.1 Στόχοι, μέθοδοι και όργανα διοίκησης

Οι νέοι στόχοι εκφράστηκαν με τον Κανονισμό Λαϊκής Επιμόρφωσης του 1982 (ΚΥΑ 390.2/143/Γ5/354/1982) και οι βασικοί ήταν:

- α) Η προσφορά επαγγελματικής κατάρτισης, ιδίως προς τους άνεργους και τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.
- β) Η επιμόρφωση σε θέματα κοινωνικού και πολιτιστικού περιεχομένου.
- γ) Η ανάπτυξη κοινωνικού διαλόγου για τα σημαντικά ζητήματα που αντιμετώπιζαν οι πολίτες προκειμένου να δημιουργούνται συνθήκες για τη συμμετοχή τους στα κοινά.

Ταυτόχρονα, στον Κανονισμό ΛΕ γινόταν φανερό ότι ο νέος θεσμός θεμελιωνόταν επάνω σε προτάγματα της εκπαίδευσης ενηλίκων. Για παράδειγμα, στο άρθρο 2 αναφερόταν ότι η ΛΕ διέπεται από τις παρακάτω αρχές:

Τη συλλογικότητα, ισότητα, αλληλεγγύη μεταξύ όλων εκείνων που συμμετέχουν στη διαδικασία μάθησης [...] Την αναγνώριση ότι όλοι οι συμμετέχοντες είναι φορείς ανεκτίμητης εμπειρίας που πρέπει να αξιοποιείται στην πορεία προς τη γνώση [...] Τη βεβαιότητα ότι η γνώση είναι προϋπόθεση για την ενεργητική συμμετοχή κάθε πολίτη στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική ζωή.

Την υλοποίηση του έργου ανέλαβαν η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΓΓΛΕ) που ιδρύθηκε το 1983, οι Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΝΕΛΕ), και τα Συμβούλια Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΣΛΕ). Οι ΝΕΛΕ ήταν επιτροπές του Νομαρχιακού Συμβουλίου και είχαν την ευθύνη για την υλοποίηση των στόχων της ΛΕ σε επίπεδο Νομού. Το ΣΛΕ κάθε

Νομού αριθμούσε 5-7 άτομα και είχε ως αρμοδιότητα τη διαμόρφωση και εισήγηση προς τη ΝΕΛΕ του τοπικού προγράμματος ΛΕ, την επιμόρφωση των υπεύθυνων των Κέντρων Επιμόρφωσης και των επιμορφωτών, καθώς και τη διαμόρφωση διδακτικού υλικού.

2.3.2 Συμμετοχή, οικονομικοί πόροι, μορφές δραστηριοτήτων

Ο νέος θεσμός είχε ευρεία απήχηση στους πολίτες. Έως το 1988 δημιουργήθηκαν 350 Κέντρα Επιμόρφωσης και 1.337.964 άτομα παρακολούθησαν τα προγράμματα, με έτος αιχμής το 1984, όπου συμμετείχαν 210.000 (Καραλής, 2010, σ. 29). Η χρηματοδότηση εξασφαλιζόταν κυρίως από πόρους της ΕΕ. Στην περίοδο που εξετάζουμε, τουλάχιστον 55% των συνολικών κονδυλίων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση διοχετεύθηκαν στη ΛΕ (Πεσμαζόγλου, 1987, σ. 278).

Οι συμμετέχοντες παρακολουθούσαν τμήματα μάθησης που είχαν διάρκεια συνήθως άνω των 100 ωρών. Περίπου 70% ήταν κάτοικοι αγροτικών και ημιαστικών περιοχών, κυρίως γυναίκες. Η μεγάλη πλειοψηφία, περίπου 80% του συνόλου, δεν είχε τελειώσει τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Καραλής, 2010, σ. 28· Κόκκος, 1987, σσ. 7-9).

Τα κοινωνικά-μορφωτικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων καθόριζαν σε μεγάλο βαθμό την επιλογή του αντικειμένου των προγραμμάτων, που αφορούσε κυρίως οικοτεχνικές και παραδοσιακές βιοτεχνικές δραστηριότητες (λ.χ. ραπτική, πλέξιμο, είδη λαϊκής τέχνης κ.ά.) ή κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα (λ.χ. σχέσεις γονέων-παιδιών, γυναικείες σπουδές, θέατρο, ζωγραφική κ.ά.) (Κόκκος, 1987, σσ. 22-24· Πεσμαζόγλου, 1987, σσ. 276-277).

2.3.3 Μέρη για την ποιότητα

Οι αρχές και τα μεθοδολογικά προτάγματα του νέου θεσμού ήταν πρωτόγνωρα για την ελληνική πραγματικότητα και ειδικότερα για το εκπαιδευτικό σύστημα. Χρειάζονταν εντατικές ενέργειες για να εμπεδωθούν οι νέες ιδέες, πρώτιστα από τα στελέχη και τους επιμορφωτές, προκειμένου να διαφυλαχθεί η ποιότητα του εγχειρήματος. Για αυτό τον λόγο, η ΓΓΛΕ επιχείρησε με αλληπάλληλες εγκυκλίους να προσδιορίσει το πλαίσιο της εκπαιδευτικής λειτουργίας του θεσμού. Χαρακτηριστικοί τίτλοι των εγκυκλίων ήταν «Πλαίσιο για την ποιοτική αναβάθμιση της Λαϊκής Επιμόρφωσης», «Τρόπος οργάνωσης των σεμιναρίων επιμόρφωσης των επιμορφωτών», «Βασικές αρχές και διαδικασίες για τη διεύρυνση των τμημάτων επαγγελματικής κατάρτισης» (ΓΓΛΕ, 1985). Η επιμόρφωση των επιμορφωτών γινόταν με σεμινάρια που αναλάμβαναν τα μέλη ΣΛΕ σε κάθε Νομό, αφού πρώτα είχαν οι ίδιοι παρακολουθήσει 15ημερη επιμόρφωση. Η δε διεύρυνση ήταν μία εκπαιδευτική πρακτική η οποία επέτρεπε στους επιμορφωνόμενους που συμμετείχαν σε τμήματα επαγγελματικής κατάρτισης να μην προσλαμβάνουν μόνο τεχνικές γνώσεις, αλλά να διευρύνουν τον προβληματισμό τους επάνω σε κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα.

Το έργο της επιμόρφωσης των μελών ΣΛΕ ανέλαβε το ιδρυμένο το 1982 Κέντρο Μελετών και Αυτομόρφωσης, που ήταν επίσης υπεύθυνο για την παραγωγή διδακτικού υλικού, την έκδοση βιβλίων και του περιοδικού *Αυτομόρφωση*, καθώς και για την οργάνωση διεθνών συνεργασιών και συνεδρίων (Καραλής, 2010· Κόκκος, 2017).

2.3.4 Το διακύβευμα της κουλτούρας ΕΚΕ

Το έργο της ΛΕ δεν υλοποιήθηκε απρόσκοπτα. Υπήρξαν σημαντικές δυσκολίες, που οφείλονταν πρώτιστα στην έλλειψη κουλτούρας ΕΚΕ στην ελληνική κοινωνία.⁶ Ο θεσμός της ΛΕ δημιουργήθηκε «από τα επάνω», με κρατική πρωτοβουλία, χωρίς η σημασία του να έχει εμπεδωθεί στην αντίληψη της κοινωνίας, γεγονός που τον καθιστούσε ευάλωτο –θα επανέλθουμε σε αυτό το ζήτημα στην Ενότητα 2.5.10.2. Επιπλέον, ο νέος θεσμός αντιμετώπισε προβλήματα που συναρτώνται με τις γραφειοκρατικές αγκυλώσεις και πελατειακές πρακτικές της δημόσιας διοίκησης (Καραλής, 2010).

Παρόλα αυτά, η περίοδος 1982-1988 μπορεί να θεωρηθεί η πρώτη κατά την οποία πραγματοποιήθηκε στη χώρα συζήτηση και δράση γύρω από την επιστημολογία και τις πρακτικές της ΕΚΕ. Συνακόλουθα, δημιουργήθηκε ένα σώμα στελεχών που απέκτησαν γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των εκπαιδευτικών διεργασιών που απευθύνονται σε ενήλικους. Στα οκτώ άγονα χρόνια που ακολούθησαν, τα στελέχη αυτά διασκορπίστηκαν σε διάφορους οργανισμούς, και καλλιέργησαν το έδαφος για τις περισσότερες δημιουργικές δραστηριότητες που άρχισαν να αναπτύσσονται λίγο πριν από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

⁶ Η κουλτούρα ΕΚΕ έχει δύο βασικές, αλληλεπιδρώσες διαστάσεις. Η πρώτη έγκειται στην έμπρακτη αναγνώριση ότι η εκπαίδευση που πραγματοποιείται στην ενήλικη φάση της ζωής μπορεί να συμβάλλει σημαντικά τόσο στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη όσο και στην προσωπική ανάπτυξη των συμμετεχόντων. Η δεύτερη διάσταση έγκειται στην επίγνωση ότι υπάρχει ένας ενδεδειγμένος τρόπος με τον οποίο εκπαιδεύονται οι ενήλικοι –αυτός που οι ειδικοί αποκαλούν μεθοδολογία εκπαίδευσης ενηλίκων–, ο οποίος συναρτάται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της ενηλικιότητας.